

חובבות הרדיו בארץ
ממנדט למדינה
פרק ראשון מתוך שלושה
לוקט ונערך ע"י אבנר דרורי 4X1GE

בכול מהדורה, של עיתון "הגל", כתוב: "האגודה נוסדה ב-18.2.1948" והשאלה היא: האם זה באמת כך או יש מקום לשינוי? את זה נראה בהמשך.

מבוא

תחביב הרדיו (אלחוט) קיים מאז שהתחילו לקיים קשרים אלחוטיים ולמרות שתחביב הרדיו משנה את אופיו, בהתאם להתקדמות הטכנולוגיה, הוא ימשיך להיות קיים גם אם תהינה פריצות דרך תקשורתיות שאינן אלחוטיות (כדוגמת האינטרנט).

תחביב זה היה קיים בארצנו כבר בשנות ה-30 של המאה הקודמת, ממשיך היום וימשיך גם בעתיד. לפעילות זו ישנה היסטוריה העשויה לעניין אותנו במיוחד מכיוון שהיא היסטוריה שלנו כחובבי רדיו ישראליים.

הבעיה שלא תמיד קיימות רשומות שבעזרתן ניתן ללמוד על ההיסטוריה ונראה שראוי לאתר את פיסות המידע ולהעלות אותן בכתב, לפני שתעלמנה, עבורנו ועבור הדורות הבאים.

במשך השנים אגרותי "ג'אנק", הכולל גם מסמכים שונים, ולאחרונה החלטתי לפנותו. בין שאר המסמכים היו חוברות "הגל" משנים קודמות. חוברות אלה נסרקו ובקרום קובציהן יועברו לאתר האגודה לשמירתם והפצתם בנוסף לקובצי החוברות שכבר נמצאים שם.

עיון, בחוברות נסרקו, חשף לפני חלקי היסטוריה אבל גם סיקרן אותי מה הייתה כול התמונה.

למזלנו יש בינינו כאלה ששימור ההיסטוריה יקר להם והם מנסים לשמר מסמכים ישנים ישימים. בזכותם קיימות רשומות שניתן עדיין להצילן ואת זה בכוונתנו לעשות.

אין בכוונתי לעסוק בפרטי ההיסטוריה, מתחילתה ועד היום, אלא לסקור בקצרה את הפעילות בתקופת המנדט ולהתרכז במיוחד בתקופה של סיום המנדט והקמת המדינה. כול השאר, מהקמת המדינה ועד היום, רשום בחוברות "הגל" הניתנות להורדה ולקריאה, באתר האגודה:

<http://www.iarc.org/iarc/he/>

מקורות

בנוסף לחוברות "הגל" מצאתי חומר רב בתקופונים "טכניקה ומדע לנוער" ו-"הטכנאי הצעיר" מהשנים 1947 ו-1948. בעוד ש-"הטכנאי הצעיר" התייחס רק למאמרי בניה של מכשירים, "טכניקה ומדע לנוער" התייחס לחובבים בתחומים שונים אבל במיוחד לחובבי הרדיו. ההתייחסות הייתה לא רק למאמרי בניה אלא גם לפעילות של החובבים ומדורים אלה מהווים מקור לא אכזב של מידע. ראוי לציין שבתקופה בין נובמבר 1947 לפברואר 1948 לא הופיעו המדורים בנושא חובבות הרדיו. כנראה שעורך המדור היה מגויס במלחמת העצמאות שהחלה, למעשה, למחרת הכרות ה-א"מ ב-29 לנובמבר 1947.

תאור, של מדורי הרדיו ב-"טכניקה ומדע לנוער" הקשורים לחובבות הרדיו, ניתן בקישור הבא של סיון טולדו 4X6IZ (מקור 11). באותו קישור אפשר לצפות בקטעים מהעיתון ובמספר מקורות של QSL מתקופת המנדט.

<http://sivantoledotech.wordpress.com/about/technica-umada-lanoar/>

מקור נוסף הוא האינטרנט ממנו הורדתי תמונות של QSL מתקופת המנדט (מקור 13):

<http://qsl-history.webs.com/palestine.htm>

מאמר זה יכלול ציטוטים ממקורות השונים, כאשר המקורות עצמם ירוכזו במסמך אחד בשם "ממנדט למדינה – מקורות מידע" שיהיה ניתן לעיין בו באתר הבא: <http://articles.iarc.org/>.

מקור נוסף הוא חלקים מארכיון האגודה והחשוב ביניהם הוא "פנקס הרישום" של חברי האגודה. דפי פנקס זה ממש מתפוררים ותודתנו לטוביה 4X4GT שהצליח לסרוק אותם ממש בדקה התשעים. "פנקס הרישום" יפורסם גם הוא באתר הנ"ל.

ואחרון חביב – תחקירים וסיפורים של חברי האגודה.

רשימת מקורות ממוספרת תינתן בסוף המאמר כאשר בגוף המאמר יהיה ציון למספר המקור. לדוגמה: (מקור 9) שהוא "הגל" – *מגנז' האגודה*.

מאמר זה יעסוק בתקופות הבאות:

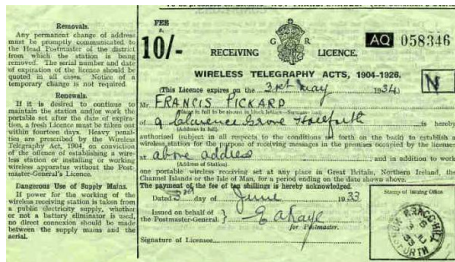
- התקופה שלפני פרוץ מלחמת העולם השנייה.
- התקופה מסיום מלחמת העולם השנייה עד החלטת ה-או"ם על תוכנית החלוקה (נובמבר 1947)
- התקופה מהחלטת ה-או"ם על תוכנית החלוקה ועד סיום המנדט (מאי 1948).
- התקופה מסיום המנדט עד המעבר לשליטת "דואר ישראל".

התקופה לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה.

אין חובבות רדיו ללא מקלטים ולכן חשוב להכיר את התנהלות שלטונות המנדט הבריטי שהחל ב-1920 והסתיים ב-1948. שלטון זה העתיק לארץ את החוקים והתקנות הנהוגים במולדתו ובהם חוקי ותקנות השימוש ברדיו שנגעו לשידור וקליטה. מבחינה מעשית חוקים אלה נגעו בעיקר למקלטים ולא דווקא למשדרים שעבורם במילא לא קיבלו רישיונות.

רישיונות למקלטי רדיו היו נהוגים באנגליה מאז שנת 1920, בה היה מספר המקלטים מועט, עד שנת 1971 בה מספר האנשים, ללא מקלט רדיו, היה מועט. מידע בנושא נמצא באתר המפורט במקור 14.

קבלת רישיון, למקלט רדיו, היה מותנה בהגשת בקשה וכאשר היא אושרה, ע"י מנהל הדואר, אפשר היה לשלם ולקבל את הרישיון המיוחל. יש לזכור כי "קול ירושלים" התחיל את שידורו רק בשנת 1936 אבל רישיונות הוצאו כבר קודם לכן. לא הצלחתי להשיג דוגמת רישיון מנדטורי ולכן אני מביא רישיון אנגלי כאשר יש להניח שהרישיון המנדטורי היה דומה לו אבל בשלוש השפות הרשמיות של אז:

ברישיון היו גם "דרישות טכניות". אורך האנטנה+חוט ההזנה היה מוגבל, בתחילת שנות ה-30 של המאה הקודמת, ל-100 רגל ובסופן הוא הועלה ל-150 רגל.

אמנם אין בידי רישיון מנדטורי מקורי אבל להלן צילום של מכתב לוואי, לאותו רישיון, משנת 1933. אורך האנטנה+חוט ההזנה הוגבל ל-30.5 מטר (מאה רגל) שזאת הייתה ההגבלה באנגליה באותה שנה (הצילום, בתחתית העמוד הקודם, ממקור 10):

אחזקת מקלט ללא רישיון או אנטנה ארוכה מהמותר, הייתה עבירה פלילית וכול מי שלא היה לו רישיון היה חייב להעביר את המקלט לרשות משרד הדואר הקרוב.

(הערת הכותב: בבית הורי היה משרד דואר שהביאו לו מקלטי רדיו אלה שלא רצו לשלם עבור רישיונם. אחד המקלטים הוצע להורי ששילמו וקיבלו רישיון. אותו מקלט, ACDC לגלים בינוניים, שירת אותנו עד שבערב הכרזת המדינה קנינו מקלט לגלים קצרים כדי לשמוע את השידור הראשון של המדינה).

נראה לי שתקופה זו, במיוחד סוף שנות ה-30, מתוארת יפה במאמר שפורסם ע"י טוביה 4X4GT, בעיתון "הגל" מיולי 1996, לזכרו של ראובן אביגור (סוקולובסקי) 4X1CJ שהיה אביהן המייסד הן של "אגודת חובבי הרדיו הישראלית" והן של "Amateur Radio Society of Palestine" שקדמה לה. (ראה מקור 8).

להלן תאור התקופה כפי שמסופר בשיחותיו ובכתביו של ראובן:

בשנת 1934 נתקל ראובן במידע על חובבות הרדיו ובהתאם למידע זה למד מורס ו-Q Codes. בהיותו בן 16 פנה למנהל הכללי של הדואר (המנדטורי) בירושלים בבקשה לקבל רישיון להפעלת תחנת שידור/קליטה לחובבים אבל בקשתו נדחתה מכיוון שרישיונות חובבים לא ניתנו ל-"נייטיבס" (ילידי הארץ ובמיוחד היהודים שבהם) אלא רק לאנשי הממשל הבריטי ולכוחות הביטחון שלהם.

ניסיונות להפעיל את ה-ARRL וגם פניה ישירה ל-"הוד מלכותו המלך ג'ורג' החמישי" לא עזרו אבל זה לא ריפה את ידיו.

באותה תקופה היה חובב מורשה אחד בלבד בשם מיג'ור ריצ'רד פרימן ZC6RP שהיה מהנדרס האחזקה של סרפנד (היום צרפיץ). ראובן הכיר, דרך ידיד משותף, את מיג'ור פרימן ובאמצעותו חובבי רדיו נוספים שפעלו בסרפנד. בהמשך הכיר גם שני אחים (אנגליים) מעזה וארמני נוסף ZC6JO שעבד בדואר בירושלים.

ידוע שתחביב הרדיו חוצה גבולות, עמים ודתות ומיג'ור פרימן, שהבין ללבו של ראובן, יעץ לו לאמץ את קריאה ולהתחיל לפעול. ראובן בחר את אות הקריאה היוקרתית ZC6AA (ראה QSL מימין). השתמש בו עד 1939 (פרוץ מלחמת העולם השנייה, שאז נאסרו נאסרו שידורי חובבי רדיו, גם בתוך אנגליה) והוא חזר להשתמש בו גם לאחר מלחמת העולם השנייה. ראוי לציין כי אות הקריאה ZC6AA היה כבר בשימוש קודם (ראה QSL משמאל). ראה מקורות 10 ו-11.

באפריל 1936 התקיימה בקהיר ועידה בין לאומית לתקשורת הידועה בשם "The Cairo 1936 Convention". בוועידה זו השתתפו גם חובבי רדיו מהארץ וגם נציגי ה-ARRL שביניהם היה יהודי בשם פאול סיגל שפגש את הנציגים הארץ ישראליים.

סיגל הגיע, בהמשך, לתל-אביב וראובן ארגן לו פגישה עם חובבי ארץ ישראל המוכרים לו. סיגל יעץ להם להקים אגודה שתתקבל על ידי האיגוד הבין-לאומי לחובבות רדיו ובעזרתה להפעיל לחץ על מנהל הדואר המנדטורי להעניק רישיונות הפעלה גם לאזרחי הארץ שאינם אנגלים.

האגודה נרשמה כחוק, בחודש יולי 1936, תחת השם של "Palestine Radio Amateur Society", או, בקיצור PRAS. ראובן נבחר למזכיר וכתובת האגודה הייתה תיבת הדואר ה-"מיתולוגית" 4099 הזכורה לטוב.

(המשך בפרק שני)

* * * * *

חובבות הרדיו בארץ
ממנדט למדינה
פרק שני מתוך שלושה
לוקט ונערך ע"י אבנר דרורי 4X1GE

(המשך מפרק קודם)

לא ידוע לי שהאגודה עזרה לקבלת רישיונות הפעלה אבל כנראה שראובן לא היה היחיד שהפעיל ציוד קשר בין אם ברישיון ובין אם כפיראט. ראה תמונת QSL של שלמה ספקטור ZC6HS מתאריך 4 למאי 1939 (מקורות 12 ו-13).

ידוע שהשלטונות לא נתנו רישיונות לתושבים המקומיים אבל קשה להאמין ש-QSL, עם פירוט הכתובת בעברית ושמו האמיתי של המפעיל, נעלם מעיני השלטונות. לשלמה הייתה סוכנות של מכשירי קשר ויתכן שקשריו המסחריים, עם הלקוחות הבריטיים, עזרו לו.

האגודה הפסיקה את פעילותה עם פרוץ מלחמת העולם השנייה והסיבות העיקריות הן: נאסר השימוש בשידורי רדיו למטרות אזרחיות, חובבים אנשי הצבא הוצבו לשירות מבצעי וחברי האגודה, שלא היו בשירות צבאי, התגייסו לצבא הבריטי.

התקופה מסיום מלחמת העולם השנייה עד החלטת האו"ם על תוכנית החלוקה (נובמבר 1947)

ראובן אביגור שירת בצבא הבריטי 5 שנים אבל "שיגעון הרדיו" עדיין קינן בקרבו. כאשר חזר ארצה ניסה ליצור קשר עם חובבי רדיו אחרים ולשקם את אגודת חובבי הרדיו המנדטורית.

באותה תקופה הופיע בקהיר שבועון שעסק בהאזנה לרדיו ולשידורים אחרים. ראובן פרסם בו מודעה (באנגלית) בה הודיע כי הוא רוצה להחיות את האגודה המנדטורית (שנוסדה, כנזכר לעיל, בשנת 1936) ומחפש חברים לאגודה. מודעה דומה, בעברית, פורסמה בשבועון "הגלגל" (הערת הכותב: חוברת "הגלגל" לא הייתה קשורה למכוניות אלא לדרך השער שלה שעליו היה מצויר גלגל המזלות).

הראשון שהתקשר איתו היה יחזקאל (ג'ק) דוויס, שהתחיל לפעול באות הקריאה ZC6AB ואילו אנחנו הכרנו אותו, מאוחר יותר, באות הקריאה הישראלית 4X4CZ (ראה מקור 10).

תקופה זו מאופיינת במאבק קשה בין הישוב היהודי בארץ ובין השלטון הבריטי. החזקת נשק או ציוד קשר היו בגדר עבירה כבדה במיוחד כחלק מהמאבק הבריטי נגד המחתרות השונות ששדרו למי שהיה מסוגל לקלוט אותן.

כול מי שנמצא אצלו נשק או ציוד קשר נחשד כחבר באחת המחטרות ואכן חלק מהחובבים בילה במעצר לצורכי חקירה (ראה מקור 7).

למשטרה המנדטורית היו מכוניות איכון שחיפשו תחנות שידור ומציאת ציוד קשר הייתה יכולה להיחשב כחברות באחת המחטרות ולהיענש בהתאם. רמז – יענקלה יצחקי 4X1AH.

אז איך ככול זאת פעלו חובבי הרדיו? הזכרתי כבר מקודם שתחביב הרדיו הוצה גבולות, עמים ודתות. חלק מחברנו עבדו ביחד, במתקני שידור מנדטוריים, עם חובבים אנגליים ששירתו בארץ ונוצרו יחסי חברות ומכאן הדרך קצרה להפעלה "פירטית" של תחנות השידור במקום עבודתם.

סיומה מונסטריסקי (מנזרי) המוכר לנו כ-4X1BX, עבד בשדה התעופה שבעקרון (היום תל-נוף), התיידד עם חובב רדיו אנגלי ש-"במקרה" היה גם מנהל משרד ה-QSL בארץ. סיומה אימץ את אות הקריאה ZC6SM (ראה מקור 10) ופעל כחובב רדיו לכול דבר ועניין (מקור שלמה מנחין). לא אתפלא אם סיומה גם "התנדב" לעזור במיין הכרטיסים כדי לשלוף ולנהל את ה-QSL של חברינו החובבים.

חלק מהחובבים, שפעלו באותה תקופה, ניתנים לזיהוי מכרטיסי ה- QSL שלהם המתגלגלים באתרים שונים באינטרנט. מכרטיסים אלה הצלחתי לגלות את השמות הבאים:

ראובן אביגור	4X1CJ	שפעל באות הקריאה ZC6AA.
יחזקאל דוויס	4X1CZ	שפעל באות הקריאה ZC6AB.
משה פליישר	4X1CR	שפעל באות הקריאה ZC6AE.
שלמה ספקטור	4X4BS	שפעל באות הקריאה ZC6HS.
סיימה מונסטירסקי	4X1BX	שפעל באות הקריאה ZC6SM.

אני מניח שהיו גם אחרים ואני עדיין מנסה לאתר אותם.

התקופה מהחלטת האו"ם על תוכנית החלוקה (נובמבר 1947) ועד סיום המנדט (מאי 1948).

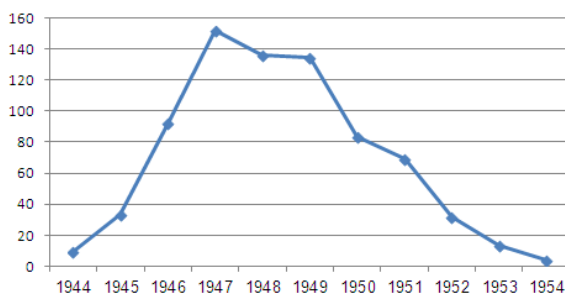
ב-29 לנובמבר, 1947, הוחלט באו"ם על חלוקת הארץ לשתי מדינות: המדינה היהודית והמדינה הערבית. למחרת בבוקר ראינו כבר, בעיתון, את המודעה השחורה על רצח יהודים ע"י הערבים. מיום ליום המודעות גדלו עד שהפסיקו לפרסם אותן.

האנגלים אמנם היו מסוככים במלחמה שהשתוללה בארץ אבל הם כבר ידעו שהם עוזבים את הארץ.

המרדף, אחרי מפעילי מכשירי קשר נפסק והייתה הרגשה ש"השומר הסתלק" ואפשר להתחיל לחגוג. זה היה "אות הפתיחה" לפעולה חופשית של חובבי הרדיו בארץ.

מה שעזר לחגיגה היה מחזור 18 של כתמי השמש. מהתרשים הבא ניתן לראות כי שיא המחזור היה בין השנים 1947 ו-1949 ואין פלא שעם 6L6 סופית ואנטנת דיפול אפשר היה לעשות הרבה DXים. (מקורות שונים באינטרנט).

כתמי שמש

יש לזכור כי, באותה תקופה, הקשר הטלפוני לא היה זמין לכולם והתקשורת, בין המקומות השונים, הייתה גם באמצעות העיתונים ובמיוחד כתבי הקוראים שפורסמו באותם עיתונים. אפשר להגיד שהירחונים האלה, במיוחד "טכניקה ומדע לנוער" (ראה מקורות 1 עד 6), יצרו את הקשר בין חובבי הרדיו מכול הארץ.

אם עוקבים אחרי מה שנכתב בירחונים הפופולאריים שכבר הזכרתי, "הטכנאי הצעיר" ו-"טכניקה ומדע לנוער", רואים ששני תקופונים אלה עוברים שינוי הדרגתי במהות התכנים שפורסמו באותן החוברות.

עד נובמבר 1947 (החלטת האו"ם על מדינה יהודית) פורסמו מאמרי בניה של רדיו גביש או מקלטים בני שפופרת אחת או שתיים בלבד. בתחילת 1948, כשהבריטים התחילו לפנות אזורים בארץ, התחילו להופיע מאמרי בניה גם של משדרי CW ובהמשך גם למשדרי AM.

החוברת הראשונה, של "טכניקה ומדע לנוער", פורסמה בחודש אוגוסט 1947 ובתוכה מדור (ראה מקור 1) המתאר את פעילות חובבי הרדיו בארץ ומזמין את הקוראים להצטרף לאגודת PRAS שהיא האגודה המנדטורית שהוקמה ע"י ראובן אביגור. הכתובת, המופיעה בו, היא רח' מוניטיפורי 18, קומה ב' תל-אביב, כתובתו של יחזקאל דוויס.

מדור זה נכתב, כנראה, ע"י אחד מכתבי העיתון ולכן ניזון ממידע שסופק ע"י האגודה. שם ספק המידע (כנראה יחזקאל דוויס) ושם הכתב לא נזכרים.

בחוברת, של חורש ספטמבר 1947, הופיע המדור ובו המשך תאור הפעילויות של חובבי הרדיו בארץ ובעולם (ראה מקור 2). גם כאן הופיעה הזמנה להצטרף לאגודה תוך הבהרת הכתובת "קומה ב' משמאל". אני מקווה שבין קוראי המאמר ישנם כאלה שבקרו בכתובת זו.

בחדש אוקטובר, של אותה שנה, פורסם המדור הרגיל ובו תאור קליטה של תחנות חובבים שונות מחו"ל (ראה מקור 3)

בחדש נובמבר (מקור 4) המדור פורסם פעם נוספת והפעם עם הודעה כי "אגודת חובבי הרדיו" החליטה על שינוי שמה ל-"הקלוב הארצישראלי לרדיו" מאחר שהאגודה החליטה לאגד בתוכה גם טכנאי רדיו מקצועיים העוסקים בחובבות הרדיו, דהיינו "בשידור וקליטה בתחנות חובבים". המעניין שתיבת הדואר, הניתנת באותו מדור, היא 4150 תל-אביב (ראה מקור 4). מאוחר יותר תיבת הדואר חזרה להיות 4099.

לא אתפלא אם שינויי שם האגודה, כתובתה ותיבת הדואר הן תוצאה של "מלחמות יהודים הנהוגות במחוזותינו" והמבין יבין.

מחדש נובמבר 1947 עד פברואר 1948 לא פורסם המדור ויש להניח שעורכו היה עסוק במאורעות אחרים שהסעירו את הארץ באותה תקופה.

המדור חזר להתפרסם במרץ 1948. החידוש שבו הוא הפירוט של תחנות חובבים שונות שהתחילו להיות פעילות באותה תקופה. שמות התחנות ומפעיליהן מתוארים בטבלה הבאה:

מקום	שם	4X4	ZC6
תל-אביב	ראובן אביגור (סוקולובסקי)	CJ	AA
תל-אביב	יחזקאל דוויס (ג'ק)	CZ	AB
תל-אביב	ישראל אפשטיין (*)	---	AC
תל-אביב	עמי ארבר (*)	AN	AD
תל-אביב	משה פליישר (*)	CR	AE
	לא ידוע		AF
	לא ידוע		AN
ירושלים	משה מור (מורביץ')	MG	AI
חיפה	שלמה ספקטור (1939)	BS	HS
ירושלים	יהודה קריסטל	DC	KR
תל-אביב	שלמה מינורי (סיומה מונוסטירסקי)	BX	SM

(*) – חובבים אלה למדו מורס אצל ראובן אביגור שגם חילק להם אותות קריאה (מקור משה פליישר). בנוסף לחובבים האמיתיים, הופיעו גם תחנות שידור בידוריות-פיראטיות תחת שמות כגון "קול הירח", "קול המאדים", "ספייק ג'ונס" ואחרים (ראה מקור 5).

"קול הירח" הופעל ע"י אליהו צינקין (היום אלי קדים), אפרים ביגון (4X4AF) ומשה פליישר (4X4CR/AA2A) שהפעיל את התחנה גם תחת אות הקריאה ZC6AE. התחנה הורכבה מ-"קומנד סט" בתחום ה-40 מטר. המשדר "הוחרס", אחר כך, לשימושו של ארגון ה-"לח"י" (מקור משה פליישר).

הפעלת משדרים, בצורה פיראטית שלא למטרת קשרים עם חובבי רדיו, הפריעה לראובן אביגור שכתב מכתב חריף שפורסם במדור החובבים של חוברת אפריל 1948 (ראה מקור 6).

בהמשך לא הופיע המדור, של חובבי הרדיו, אבל נמשכו המדורים לבניית מקלטים, משדרים ואפילו מקמ"ש נייד.

(המשך בפרק שלישי)

* * * * *

חובבות הרדיו בארץ
ממנדט למדינה
פרק שלישי ואחרון
לוקט ונערך ע"י אבנר דרורי 4X1GE

(המשך מפרק קודם)

התקופה מסיום המנדט עד המעבר לשליטת "דואר ישראל".

עם הכרזת המדינה, בחודש מאי 1948, המשיך לשרור אי הסדר ולא הייתה שליטה מרכזית על אותות הקריאה. בהעדר קידומת ישראלית, החובבים המשיכו להשתמש בקידומת ZC6 וכאשר התגלה כי לישראל ישנן קידומות של 4X ו-4Z הקידומת של 4X4 החליפה את הקידומת הארץ ישראלית הישנה.

בהעדר שליטה ופיקוח ממשלתי (משרד הדואר) אגודת החובבים (לכאורה עדיין האגודה הארץ ישראלית) לקחה את השליטה והתחילה לעשות סדר באותות הקריאה.

חברי הוועד (ראובן אביגור, סיומה מנזרי, יחזקאל דוויס וג'ו בר) קבעו את חלוקה הארץ כדלקמן:

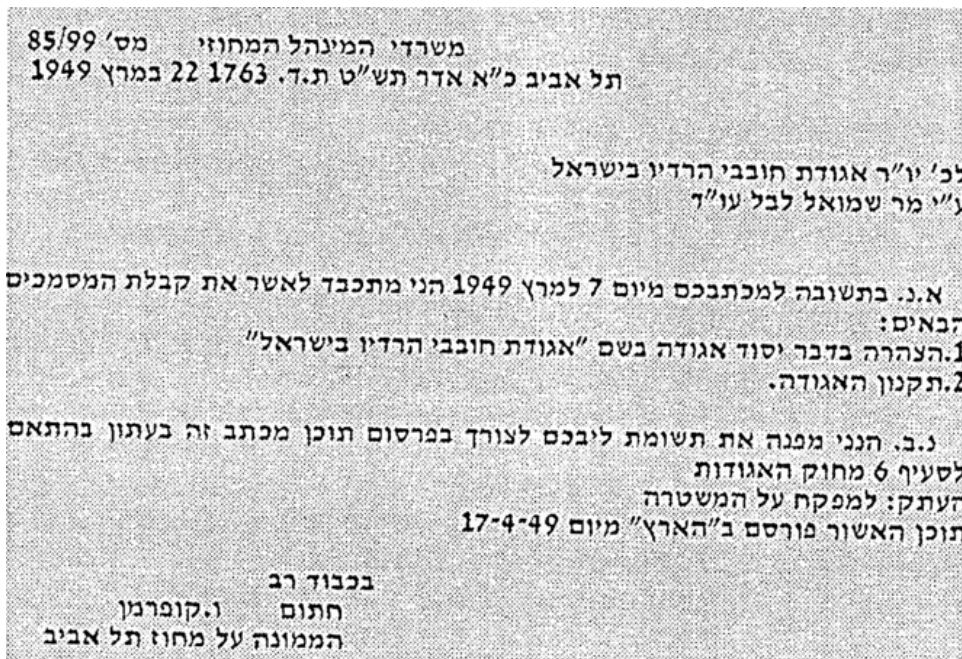
A לתל-אביב, B לחיפה, C לטריטוריות הנוספות, D לירושלים, E לתחנות ניסיוניות (אקספרימנטאליות) ו-H לתחנות מועדון. האותיות מ-F ומעלה (למעט H) הוקצו כבר ע"י משרד הדואר.

כמובן שהיו חריגים ומעניין שאף אחד מחברי הוועד לא המשיך להשתמש בסיומת ששימשה אותו בתקופת המנדט. ג'ו בר זכה בתואר הנכסף AA, ראובן סוקולובסקי בחר ב-CJ (לדבריו מסיבות "סנטימנטליות") אבל לא ידוע לי למה סיומה ויחזקאל לקחו את BX ואת CZ בהתאמה.

אותות קריאה נקבעו, ע"י הוועד, לכול אלה שהיו כבר רשומים באגודה (עדיין לא אגודה רשמית) ושלחו במכתבים, כתובים בכתב יד (הערת העורך: בילדותי ראיתי את אחד המכתבים שנשלח לאברהם מיכלסון 4X4CU).

סיפור המעשה מתואר במאמר "לזכרו של נשיא" (מקור 7 – ישראל המבורג "הגל" אפריל 1989).

האגודה נרשמה רשמית רק בחודש מרץ 1949 ולהלן האישור:

(העתק ממקור 9)

באותה תקופה התחיל גם רישום מסודר של חברי האגודה. פנקס הרישום נזכר כבר לעיל ולהלן חלק מהעמוד הראשון שלו שנסרק ע"י טוביה 4X4GT:

Call Sign	Hebrew Call Sign	Number
684	מלחמה	1
19.12.52	אליהו	2
19.11.52	אליהו	3
444	אליהו	4
	אליהו	5
	אליהו	6
	אליהו	7

חובב הרדיו הראשון, שקיבל רישיון ישראלי, היה צבי אוסרין (אוזי) בעל אות הקריאה 4X4CW. אוזי היה מתנדב מדרום אפריקה, ששירת בחיל האוויר הישראלי, וקיבל את הרישיון על סמך תעודת ה-PMG שהייתה לו. (מקור שלמה מנוחין).

הבחינה הראשונה, של משרד הדואר, הייתה בשנת 1950 ונבחנו בה חובבים פעילים שהיו להם כבר אותות קריאה שניתנו ע"י האגודה. להלן "תמונת המחזור" של הבוחנים והנבחנים:

בוגרי מבחן הרדיו הראשון שהתקיים בקריה בתל אביב ע"י משרד הדואר.

בתמונה: עומדים מימין לשמאל יענקלה יצחקי AH, נציג הבוחנים, משה ברסלב BM, נציג הבוחנים, שלמה מנורי BX, שקד מנציגות הבוחנים, אליהו יצחק AO. כורעים, מימין לשמאל, אבינועם כשיוף AG, שלמה מנוחין AS, עמי ארבר AN, ובני ברוקשטיין (ברק) FI. (העתק ממקור 10).

סיכום

מסיפור ההיסטוריה לומדים כי אותם החובבים, שהיו חברים פעילים באגודה המנדטורית, המשיכו את פעילות האגודה במציאות החדשה של מדינת ישראל.

אי לכך, מן הראוי לבחון אם הגיע המועד לשנות את "האגודה נוסדה ב-18.2.1948" ל-"אגודת חובבי הרדיו הישראלית היא הממשיכה של אגודת חובבי הרדיו המנדטורית שנוסדה בשנת 1936".

* * * * *

מקורות מידע

(ראה מסמך, הכולל את מירב המקורות, ומופיע באתר <http://articles.iarc.org/>)

ספ'	תוכן
1	טכניקה ומדע לנוער – אוג' 1947
2	טכניקה ומדע לנוער – ספט' 1947
3	טכניקה ומדע לנוער – אוק' 1947
4	טכניקה ומדע לנוער – נוב' 1947
5	טכניקה ומדע לנוער – מרץ 1948
6.	טכניקה ומדע לנוער – אפר' 1948
7.	"הגל" – לזכרו של נשיא 4X1BX – אפריל 1989
8.	"הגל" – לזכרו של ראובן אביגור 4X1CJ - יולי 1995
9.	"הגל" – מגנוך האגודה – מאי 1996
10.	50 שנות חובבות רדיו בישראל (הוצאת אגודת חובבי הרדיו בישראל)
11.	"טכניקה ומדע לנוער", קישור לאתר של סיון טולדו 4X6IZ.
12.	חובבים יהודיים בתקופת המנדט.
13.	קרטיסי QSL מתקופת המנדט.
14.	ההיסטוריה של רישיונות הרדיו בממלכה המאוחדת – The history of UK radio license

<http://www.radiolicense.org.uk/viewlicences.html>

* * * * *